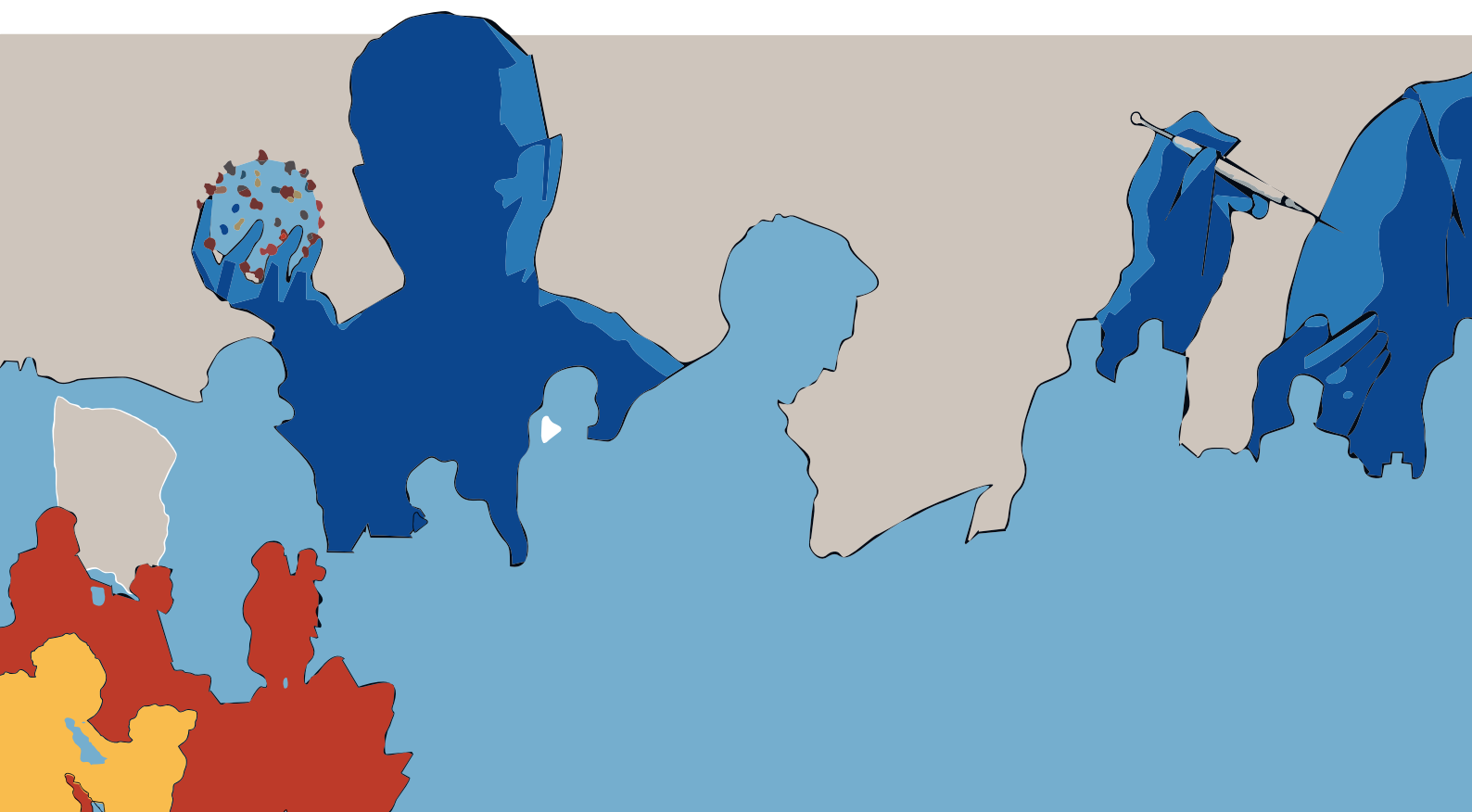

ROMA ACTED

*Promoting good governance
and Roma empowerment
at local level*

Raport mbi vlerësimin e nivelit të vaksinimit kundër
COVID-19 në mesin e komuniteteve rome
ashkali egjiptiane: qasja, informacioni, hezitimi dhe pengesat

Co-Funded
by the European Union

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Co-Funded and implemented
by the Council of Europe

*Promoting good governance
and Roma empowerment
at local level*

Raport mbi vlerësimin
e nivelit të vaksinimit kundër COVID-19 në mesin e komuniteteve rome
ashkali egjiptiane: qasja, informacioni, hezitimi dhe pengesat

Programi ROMACTED
Promovimi i qeverisjes së mirë dhe fuqizimit të romëve në nivel lokal

**Program i përbashkët i
Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Evropës**

Autorët:

Jehona Xhaferi dhe Kushtrim Tolaj

Rishikimi:

Sakibe Jashari

Lejla Hadzimesic

Victoria Hopson

Ky dokument është prodhuar me ndihmën
financiare të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Europës.

Pikëpamjet e shprehura këtu në asnjë mënyrë nuk
mund të konsiderohen se pasqyrojnë mendimin
zyrtar të Bashkimit Evropian dhe Këshillit të Europës.

Të gjitha palet e interesuara për të riprodhuar ose
përkthyer të gjithë ose një pjesë të dokumentit
inkurajohen ta bëjnë këtë me autorizimin paraprak
të Programit ROMACTED (romacted@coe.int).

Ballina: Dashnim Berisha
Layout: One Production

Publikuar nga Programi ROMACTED
F-67075 Strasbourg Cedex

www.coe.int
www.ec.europa.eu

© ROMACTED Programme, Mars 2022

Përmbledhje ekzekutive

Ky raport mbi vlerësimin e nivelit të vaksinimit kundër COVID-19 në mesin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian: qasja, informacioni, hezitimi dhe pengesat është realizuar në kuadër të Programit ROMACTED II në Kosovë.*¹. Programi ROMACTED filloi zbatimin e tij në vitin 2017 si një ndërhyrje rajonale që synon të promovojë qeverisjen e mirë dhe fuqizimin e romëve në nivel lokal.

Faza II e Programit ROMACTED do të pasqyrojë pasojat që vijnë nga kriza COVID-19 si komponentë rajonal. Natyra e programit është të fuqizojë komunitetet dhe komunat për të përmirësuar qeverisjen dhe cilësinë e përgjigjeve të autoriteteve lokale ndaj nevojave të komuniteteve rome. Niveli i lartë i cenueshmërisë në të cilën jetojnë komunitetet rome, nga kërcënimet serioze të shëndetit publik, si ai i shkaktuar nga COVID-19, te rreziqet mjedisore (ndotja kimike dhe ndotja e ajrit, etj.) dhe te pasojat negative të fatkeqësive natyrore (përmbytjet, thatësitat, tërmetet, temperaturat ekstreme, etj.), kërkon zhvillimin e mekanizmave të ndjeshëm, pjesëmarrës dhe të bazuar në komunitet për reduktimin e rrezikut nga fatkeqësitë (RRF).

Vështrimi bazë i situatës së komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në komunat partnere të Programit ROMACTED në Kosovë² tregon se, në përpjekje për të frenuar pandeminë dhe për të siguruar që familjet më të cenueshme brenda komuniteteve rome përfituese në ROMACTED të mos lihen prapa në përgjigjen ndaj COVID-19, ROMACTED në Kosovë ka koordinuar përpjekjet me autoritetet lokale, grupet e veprimit të komunitetit dhe organizatat ndërkombëtare. Vlerësimi i përgjithshëm në terren ka treguar se gjendja në lagjet e romëve, ashkalive dhe egjiptianëve i vë komunitetet në rrezikun më të lartë nga infektimi me COVID-19 për shkak të kushteve të jetesës dhe gjendjes së tyre ekonomike. Në anën tjetër, një diskriminim strukturor i gjatë ndaj komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian ka kontribuar në mosbesimin në institucionet shëndetësore. Prandaj, nevoja për të përshtatur një qasje të ndryshme për përfshirjen e komuniteteve më të vogla është thelbësore, veçanërisht gjatë periudhave të tilla si pandemia aktuale COVID-19.

Në fillim të pandemisë COVID-19 në Kosovë, keqperceptimi i përgjithshëm në mesin e popullatës së përgjithshme për komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian përkundrejt COVID-19 ishte se këto komunitete nuk kishin gjasa të infektoheshin. Supozimi në lidhje me këtë keqkuptim ishte se, për shkak të kushteve të tyre të jetesës dhe higjienës, ata ishin imun ndaj infeksionit nga një virus i tillë.

Gjatë 2019-2020, ROMACTED ka ndërmarrë veprime në secilën komunë partnere duke përcaktuar mbështetjen e përgjithshme të ofruar nga ajo komunë përkatëse dhe organizata të tjera (kombëtare dhe ndërkombëtare) dhe, bazuar në nevojat, ka mbështetur komunat përfituese dhe komunitetet rome, ashkali dhe egjiptiane me masa për uljen e ndikimit negativ që rezulton nga pandemia.

Ky raport vlerësimi paraqet të dhënat nga palët relevante të interesit dhe nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në lidhje me shkallën e vaksinimit, sfidat kryesore për qasje, informacionin, hezitimin dhe pengesat. Gjetjet tregojnë se niveli i vaksinimit në mesin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian është rritur gjatë vjeshtës 2021 si rezultat i një numri më të madh të njerëzve në komunitet të infektuar me COVID-19 dhe rritjes së shkallës së vdekjeve. Gjithashtu tregon se përqindja e komuniteteve të vaksinuar rom, ashkali dhe egjiptian është rritur vetëm pas punës së gjerë të vullnetarëve të cilët kanë punuar drejtpërdrejt me ato komunitete në sigurimin e

¹ Ky përcaktim është pa paragjykim ndaj qëndrimeve mbi statusin dhe është në përputhje me Rezolutën 1244/1999 dhe Opinionin e GjND-së për Deklaratën e Pavarësisë së Kosovës.

² <https://rm.coe.int/baseline-overview-eng/native/1680a1c9d0>

informacionit dhe qasjes më të mirë përmes regjistrimit kolektiv në qendrat e vaksinimit dhe vaksinimit të lëvizshëm.

Raporti ofron rekomandime për një qasje të përshtatur bazuar në nevojat, si dhe rekomandime nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian që mund të përdoren nga Ministria e Shëndetësisë, institucionet lokale shëndetësore, qendrat e vaksinimit, etj., në lidhje me ofrimin e shërbimeve më të mira shëndetësore dhe në përpjekje për të rritur numrin e vaksinimeve në mesin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian. Rrjedhimisht, gjatë situatave endemike apo pandemike, institucionet shëndetësore duhet të kenë parasysh qasjen e të drejtave të njeriut si barazia dhe të qenit të barabartë në lidhje me komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian. E para u ofron të gjithëve të njëjtën linjë fillestare për një çështje të caktuar, ndërsa e dyta sigurohet që t'u sigurojë të gjithëve, veçanërisht atyre më pak të privilegjuar, një gamë të plotë mundësish dhe përfitimesh për të qenë gati për të njëjtën linjë fillestare.

Të dhënat e mbledhura përmes këtij vlerësimi sugjerojnë se komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian kanë nevojë për një qasje specifike në trajtimin e vaksinimit; Janë të nevojshme veprime dhe fushata të përshtatura dhe të bazuara në komunitet me pjesëmarrjen e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian; informacioni nga mjekët dhe profesionistët e tjerë shëndetësorë duhet të ndahet përmes takimeve të komunitetit dhe/ose programeve televizive dhe radiofonike; Vende të përkohshme të vaksinimit të lëvizshëm duhet të krijohen në lagjet e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian, dhe në ato lagje ku ekziston kujdesi shëndetësor, ato duhet të aktivizohen me qëllim të ofrimit të qasjes dhe informacionit në lidhje me vaksinimin; përfshirja e partive politike të komunitetit duhet të shkëputet nga procesi i vaksinimit në komunitet, pasi minon punën e institucioneve shëndetësore dhe i jep një konotacion politik asaj që në fakt është çështje humanitare.

Përmbajtja

Hyrje	5
1.1. Metodologjia	5
2. Historiku i politikave relevante institucionale dhe iniciativave të tjera në lidhje me komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në qasjen, informacionin dhe stimujt për vaksinën kundër COVID-19	8
2.1 Institucionet qeveritare	8
2.2 Organizatat tjera	9
2.2.1 UNICEF	9
2.2.2 Partitë politike	9
3. Historiku i komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në lidhje me qasjen, informacionin, hezitimin dhe pengesat e vaksinimit kundër COVID-19	10
3.1. Qasja në informacion dhe hezitimi	10
3.2 Qasja në vaksinim	11
3.3 Pengesat	12
4. Të gjeturat	12
4.1 Të gjeturat nga intervistat individuale	12
4.2 Gjetjet nga fokus grupet	16
4.3 Pikat kryesore në secilën komunë	16
4.3.1 Ferizaj/Uroševac	16
4.3.2 Fushe Kosove/Kosovo Polje	17
4.3.3 Gjakovë/Đakovica	17
4.3.4 Gracanicë/Gračanica	18
4.3.5 Istog/Istok	18
4.3.6 Kamenicë/Kamenica	18
4.3.7 Lipjan/Lipljan	18
4.3.8 Mitrovicë/Mitrovica South	19
4.3.9 Obiliq/Obilić	19
4.3.10 Prizren	19
5. Përfundimet dhe rekomandimet	20
5.1 Përfundimet	20
5.2 Rekomandimet	21
Shtojcat	22
Shtojca 1 – Intervistat me pjesëtarët e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian	22
Shtojca 2 - Fokus grupe me anëtarë të komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian	22
Shtojca 3 - Komunat që morën pjesë në vlerësim	22
Shtojca 4 - Pyetësor për intervista individuale	23

Akronimet

BSFK	Balkan Sunflowers Kosova
BCS	Bethany Christian Services
GVK	Grupi i Veprimit në Komunitet
KKK	Këshilli Konsultativ për Komunitete
CNA	Vlerësimi i Nevojave të Komunitetit
DCMAC	Zëvendës kryesuesit e kuvendeve komunale për komunitete
DSHMS	Departamenti i Shëndetësisë dhe Mirëqenies Sociale
NKK	Nënkryetari i Komunës për Komunitete
GPI	Grupi Punues Institucional
AL	Autoritetet lokale
PLI	Plani Lokal i Veprimit
KKV	Komiteti Komunal i Veprimit
KKK	Komiteti Komunal për Komunitete
MKK	Ministria për Komunitete dhe Kthim
MASHT	Ministria e Arsimit, Shkencës dhe Teknologjisë
MeSH	Ministria e Shëndetësisë
AGTSH	Anketa e grupeve me tregues të shumëfishtë
MAPL	Ministria e Administrimit të Pushtetit Lokal
MPMS	Ministria e Punës dhe Mirëqenies Sociale
VKNK	Vlerësimi i Kapaciteteve dhe Nevojave të Komunës
ZKKK	Zyra Komunale për Komunitete dhe Kthim
ZÇK	Zyra për Çështje të Komuniteteve
MONK	Misioni i OSBE-së në Kosovë
ZK	Zyra e Kryeministrit
PKBZH	Programi i Kombeve të Bashkuara për Zhvillim
FKBF	Fondi i Kombeve të Bashkuara për Fëmijët

1. Hyrje

Ky raport vlerësimi i nivelit të vaksinimit kundër COVID-19 në mesin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian³ është autorizuar në kuadër të Programit të Përbashkët BE-CoE ROMACTED II në Kosovë, me qëllim të identifikimit të sfidave kryesore në qasjen, informacionin, hezitimin, dhe pengesat ndaj vaksinimeve kundër COVID-19 në komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian që banojnë në 10 komunat përfituese të ROMACTED II. Anasjelltas, raporti i vlerësimit synon të ndërgjegjësojë institucionet lokale dhe qendrore për rëndësinë e krijimit të planeve të veprimit të bazuara në komunitet që kontribuojnë në rritjen e nivelit të vaksinimit tek grupet e cënueshme.

Diskriminimi strukturor afatgjatë ka kontribuar në mungesën e besimit në institucionet publike shëndetësore midis grupeve etnike⁴. Pabarazitë sociale me të cilat grupet më të vogla etnike kanë jetuar për disa kohë janë shoqëruar me qasjen në dhe pranimin e vaksinimit. Për vite me radhë, komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian kanë jetuar në margjinat e shoqërisë me një shkallë të lartë të analfabetizimit në mesin e të rriturve dhe të rinjve, shkallë të lartë të papunësisë, situatë të vështirë ekonomike, mungesë të të ardhurave dhe pasurisë, mungesë transporti dhe kushte të këqija të jetesës në lagjeve. Sipas Qendrës për Kontrollin e Sëmundjeve (QKS) dhe Udhëzuesin e Vlerësimit të Parandalimit⁵ për barazinë e vaksinës COVID-19, këta faktorë krijojnë sfida për qasjen dhe pranimin e vaksinimit, gjë që shpesh prek grupet etnike. Si rezultat, ata kanë më shumë gjasa të preken seriozisht nga pasojat e COVID-19, prandaj kërkojnë masa specifike për të kapërcyer ndikimin e shkaktuar prej tij.

Gjatë dy viteve të fundit, pandemia COVID-19 ka ndikuar në shumë fusha jetike të shoqërisë në përgjithësi, dhe ka prekur në veçanti grupet e cënueshme si romët, ashkallitë dhe egjiptianët, të cilët mbështeten kryesisht në punën joformale të grumbullimit të mbeturinave. Mungesa e pajisjeve elektronike adekuate e ka bërë më të vështirë për fëmijët nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian që të vazhdojnë me arsimin e tyre shkollor përmes mësimi elektronik. Mundësitë e punësimit në familjet rom, ashkali dhe egjiptiane janë bërë edhe më të pakta, edhe në mesin e atyre që punojnë në grumbullimin e mbeturinave. Mungesa e të ardhurave e ka bërë më të vështirë sigurimin e këtyre familjeve me ushqimet bazë, si miell gruri, si dhe nevoja higjienike, si maska dhe dezinfektues. Duke marrë parasysh këto sfida të shtuara me të cilat janë përballur komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në dy vitet e fundit, masat e rimëkëmbjes nga COVID-19 do të duhet të shqyrtohen dhe planifikohen në përputhje me rrethanat dhe me pjesëmarrjen e anëtarëve të komunitetit në nivel lokal dhe qendror. Raporti për vlerësimin e nivelit të vaksinimit kundër COVID-19 thekson nevojën për besim tek institucionet shëndetësore. Për shembull, në situatat kur profesionistët shëndetësorë, institucionet, vullnetarët e komunitetit dhe drejtuesit e komunitetit ishin më afër komunitetit, veçanërisht në përgatitjen e planeve të bazuara në komunitet dhe mbajtjen e sesioneve të informimit të komunitetit, hezitimi, pengesat dhe qasja ndaj vaksinimit kundër COVID-19 u zbutën mes grupit të synuar të njerëzve të komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian.

1.1. Metodologjia

Metodologjia e vlerësimit përfshinte mbledhjen e të dhënave parësore dhe dytësore, me qëllim të marrjes së të dhënave të nevojshme në lidhje me informacionin, qasjen, hezitimin dhe pengesat e

³ Në këtë raport vlerësimi, Romë përdoret si një term ombrellë për të përfshirë komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian, përveç nëse thuhet ndryshe.

⁴<https://www.covidcollaborative.us/content/vaccine-treatments/coronavirus-vaccine-hesitancy-in-black-and-latinx-communities>

⁵[guide-awardees-community-driven-strategies.pdf](#)

komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në lidhje me vaksinimin kundër COVID-19. Fillimisht është bërë një rishikim në tavolinë mbi qasjen e përgjithshme ndaj vaksinimit kundër COVID-19, informacionit, qasjes, pengesave dhe hezitimit, e ndjekur nga mbledhja e të dhënave parësore, duke përfshirë të dyja intervistat individuale⁶ me palët relevante të interesit dhe 10 fokus grupe me 276 anëtarë të komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në dhjetë komuna⁷. Vlerësimi është kryer në komunat e përfshira nga Programi ROMACTED II.⁸ Përzgjedhja e të anketuarve u krye në bashkëpunim me lehtësuesit e ROMACTED. Të anketuarit u zgjodhën përmes një modeli të rastësishëm, dhe kriteret për përzgjedhjen përfshinin përfaqësimin demografik, si dhe qasjen ndaj të drejtave të njeriut, duke siguruar që të gjitha grupet e mundshme të cënueshme brenda komuniteteve të përfshiheshin në vlerësim, me fokus të veçantë në gjininë, aftësinë e kufizuar, dhe përfaqësimi i moshës.

Numri i komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në komunat e përzgjedhura, sipas Agjencisë Statistike të Kosovës, është përdorur si bazë për marrjen e mostrës e të anketuarve.

Komuna	Rom	Ashkali	Egjiptian	Total	Respondentët e planifikuar	Të anketuarit aktualë
Ferizaj/Uroševac	204	3629	24	3857	40	24
Fushë Kosovë/ Kosovo Polje	436	3230	282	3048	40	41
Gjakovë / Đakovica	738	613	5117	6468	50	51
Graçanicë/ Gračanica	745	104	3	852	15	20
Istog/Istok	39	111	1544	1694	10	10
Kamenicë / Kamenica	240	0	0	240	10	11
Lipjan / Lipljan	342	1812	4	2158	25	27
Mitrovicë/ Mitrovica South	528	647	6	1181	20	42
Obiliq/Obilić	661	578	27	1266	20	20
Prizren	2899	1350	168	4417	40	30
TOTAL					270	276

Mjeti kryesor i mbledhjes së të dhënave të përdorur gjatë fazës së mbledhjes së të dhënave parësore ishte një pyetësor gjysmë i strukturuar, i krijuar për të marrë të dhëna si cilësore ashtu edhe sasiore.⁹

Mbledhja e të dhënave u pasua nga përpilimi dhe analiza e plotë e saj me qëllim të vendosjes së modeleve në qasjen, informacionin, hezitimin dhe pengesat e komuniteteve rom, ashkali dhe

⁶ Lista e plotë e intervistave mund të gjendet në Shtojcën e këtij Raporti

⁷ Lista e plotë e fokus grupeve mund të gjendet në Shtojcën e këtij Raporti

⁸ Lista e plotë e komunave mund të gjendet në Shtojcën e këtij Raporti

⁹ Mjeti për mbledhjen e të dhënave mund të gjendet në Shtojcën e këtij Raporti

egjiptian në lidhje me vaksinimin kundër COVID-19. Bazuar në analizën, u nxorën një sërë përfundimesh, të cilat çuan në një listë rekomandimesh konkrete se si këto gjetje mund të kontribuojnë në informimin e politikëbërësve lokalë dhe qendrorë se si të ofrojnë shërbime më të mira dhe veprime specifike për pandeminë aktuale dhe të ardhshme vis-à-vis të grupeve të cenueshme si romët, ashkalitë dhe egjiptianët.

2. Historiku i politikave relevante institucionale dhe iniciativave të tjera në lidhje me komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në qasjen, informacionin dhe stimujt për vaksinën kundër COVID-19

2.1 Institucionet qeveritare

Që kur janë shënuar rastet e para të infeksioneve në mars të vitit 2020, shoqëria kosovare është ndikuar nga pandemia COVID-19 në shumë nivele. Masa të ndryshme u futën për të frenuar virusin, duke përfshirë bllokime mbarëkombëtare dhe mbyllje shkollash. Në Dhjetor 2020, FKBF në Kosovë në bashkëpunim me Institutin Kombëtar të Shëndetit Publik lansuan një anketë U-Raport mbi perceptimet rreth vaksinave dhe pranimit të vaksinës COVID-19.¹⁰ Nga gjithsej 1 454 të anketuar, 43% konsideruan se vaksinat ishin të sigurta në përgjithësi, ndërsa 66% deklaruan se kishin dëgjuar informacion negativ për vaksinat. Rreth gjysma e të anketuarve (54%) deklaruan se kishin marrë informacion për vaksinat përmes internetit (media sociale, kërkim në google, blogje), ndërsa burime të tjera të rëndësishme të informacionit të identifikuar ishin televizioni dhe radio. Për sa i përket pranimit të vaksinimit, 40% e të anketuarve deklaruan se do të merrnin vaksinën kundër COVID-19 nëse ekzistonte, me 25% që deklaruan se nuk do ta merrnin vaksinën, ndërsa 35% ishin të pavendosur. Sa i përket arsyeve të refuzimit të vaksinës, ato më të shpeshtat e dhëna ishin mungesa e informacionit mbi vaksinën dhe shqetësimet e sigurisë.¹¹ Për më tepër, ky vlerësim zbuloi se mediat sociale dhe televizioni përdoren gjithashtu gjerësisht si burim informacioni mbi vaksinat tek popullata romë. Në mënyrë të ngjashme, shqetësimet e sigurisë dhe mungesa e informacionit u përmendën shpesh si arsye për hezitimin për t'u vaksinuar.

Në shkurt 2021, Ministria e Shëndetësisë (MSH) miratoi një Plan Kombëtar të Vaksinimit kundër COVID-19¹² me objektivin e përcaktimit të fazave dhe grupeve prioritare të popullsisë për vaksinimin si punonjësit e sektorit shëndetësor, banorët dhe punonjësit e banesave të kujdesit social, të gjithë personat mbi 80 vjeç dhe personat me sëmundje kronike.

Në përpjekjet e tyre për të rritur shkallën e vaksinimit, MSH miratoi një Plan Veprimi të Vaksinimit Masiv të Qytetarëve kundër COVID-19 në maj 2021.¹³ Ndër veprimet e rëndësishme të përshkruara në Planin e Veprimit ishin forcimi i kapaciteteve njerëzore në luftën kundër COVID-19 përmes vaksinimit, ngritja e qendrave të vaksinimit dhe sigurimi i pajisjeve mbrojtëse, si dhe krijimi i një platforme online për regjistrimin për vaksinim. Përveç kësaj, Plani i Veprimit parasheh një fushatë rigorozë informuese për të informuar qytetarët anëmbanë Kosovës për përfitimet e vaksinimit. Përmirësimi i bashkëpunimit dhe koordinimit institucional ishte një fushë kyçe që theksoi Plani i Veprimit.

Në përpjekjet e saj për të rritur më tej numrin e vaksinimeve, MSH së fundi ka nisur një fushatë komunikimi në bashkëpunim me FKBF, zyrën e Organizatës Botërore të Shëndetësisë në Kosovë, Projekti për Kujdes Shëndetësor Cilësor të Qasshëm (PKShSQ) i financuar nga Agjencia Zvicerane për Zhvillim dhe Bashkëpunim (SDC), Kryqi i Kuq i Kosovës, etj. Përveç popullatës së përgjithshme, një rritje e numrit të vaksinimeve ishte synuar veçanërisht në mesin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian, ku u organizuan fushata informuese derë më derë. Këtë e ka bërë FKBF në

¹⁰ UNICEF, U-Report, Perceptimet mbi vaksinimin, janar, në dispozicion në:

<https://www.unicef.org/kosovoprogramme/media/1971/file/U-Report%20Vaccine%20Acceptance.pdf>

¹¹ Po aty. Faqe 4

¹² <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2021/02/Plani-Shteteror-i-Vaksinimit-kunder-Covid-19.pdf>

¹³ <https://msh.rks-gov.net/wp-content/uploads/2021/05/Plani-i-veprimit-per-vaksinimin-e-qytetareve-ne-mase-me-vaksinene-kunder-COVID-19.pdf>

bashkëpunim me Institutin e Shëndetit Publik të Kosovës dhe OJQ-të e komunitetit lokal. Ndër aktivitetet e tjera, vullnetarët u janë ofruar trajnime se si të informojnë anëtarët e komunitetit për përfitimet e vaksinimit. Përveç kësaj, ndikuesit e komunitetit u angazhuan gjithashtu në arritjen e këtij qëllimi. Së fundi, shkëmbimi i informacionit u bë përmes mjeteve të ndryshme të komunikimit si televizioni publik kombëtar, mediat sociale duke përfshirë Facebook dhe Twitter, si dhe faqet e mediave sociale të organizatave partnere si UNICEF dhe PKShSQ.

2.2 Organizata të tjera

2.2.1 UNICEF (FKBF)

FKBF, duke qenë një nga akterët kryesorë në fushatën e vaksinimit, zgjeruan projektin e tyre për imunizimin drejt vaksinimit të komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian kundër virusit COVID-19. Ata zgjodhën Balkan Sunflowers Kosova dhe Bethany Christian Service, OJQ-të me të cilat po punonin në projektin e imunizimit, për të punuar në rritjen e ndërgjegjësimit dhe mbështetjes. Projekti vazhdoi deri në fund të nëntorit 2021 dhe më pas u zgjat deri në qershor 2022.

Balkan Sunflowers Kosova u angazhua për të punuar me 13 komunat e mëposhtme: Fushë Kosovë/Kosovo Polje, Lipjan/Lipljan, Obiliq/Obilić, Shtime/Stimlje, Ferizaj/Uroševac, Prizren, Mitrovicë/South Mitrovica, Podujevë/a, Pejë/Peć, Istog/Istok, Suharekë/a, Rahovec and Klinë/Klina. Objektivi ishte arritja e 10 000 personave nga komunitetet romë, ashkali dhe egjiptianë përmes aktiviteteve për rritjen e vetëdijes për rëndësinë e vaksinimit kundër COVID-19; mbështetje direkte për regjistrimin online; dhe ofrimi i vaksinimit kundër COVID-19 përmes ekipeve mobile të vaksinimit (5 000 persona nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian janë vaksinuar në këtë mënyrë). Për ta bërë këtë, Balkan Sunflowers Kosova angazhoi 35 punëtorë në terren të cilët ishin trajnuar për vaksinimin kundër COVID-19, aftësitë e komunikimit për vaksinim dhe punë në terren, dhe 65 liderë të komuniteteve nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian, të cilët u arritën përmes takimeve të komunitetit të mbajtura për ndarja e informacionit mbi fushatën e vaksinimit kundër COVID-19.

Bethany Christian Service u angazhua të punojë vetëm në Komunën e Gjakovës/Đakovica me qëllim që të arrijë 2 500 persona mbi moshën 18 vjeçare nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian përmes aktiviteteve ndërgjegjësuese për rëndësinë e vaksinimit kundër COVID-19; mbështetje direkte për regjistrimin online; dhe ofrimi i vaksinimit kundër COVID-19 përmes ekipeve mobile të vaksinimit (2 000 persona mbi moshën 18 vjeçare nga komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian në komunën e Gjakovës/Đakovica janë vaksinuar përmes këtyre ekipeve mobile). 11 punëtorë të komunitetit në terren u trajnuar për vaksinimin kundër COVID-19, aftësitë komunikuese për vaksinimin dhe punën në terren, dhe 30 udhëheqës të komunitetit nga romët, ashkalitë dhe egjiptianët u arritën përmes takimeve të komunitetit për ngritjen e vetëdijes për vaksinimet kundër COVID-19.

2.2.2 Partitë politike

Partitë politike nga komuniteti rom, ashkali dhe egjiptian ishin gjithashtu aktive në mbështetjen e fushatës së vaksinimit. Në Ferizaj / Uroševac një parti politike mobilizoi një ekip mjekësor i cili organizoi një qendër të lëvizshme vaksinimi për një ditë në një nga lagjet. Megjithatë, gjatë fokus grupit në Ferizaj/Uroševac, pjesëmarrësit u ankuan se distancimi fizik dhe masat e tjera mbrojtëse nuk ishin respektuar, gjë që krijonte rrezik për infeksion në vend. Ngjashëm, në komunën e Prizrenit, një parti politike e komunitetit ka hapur zyrat e selisë së saj ku një ekip mobil i vaksinimit ka ofruar dozën e parë të vaksinës COVID-19, ndërsa për dozën e dytë njerëzit është dashur të shkojnë në qendrën e vaksinimit.

3. Sfondi i komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian në lidhje me qasjen, informacionin, hezitimin dhe pengesat e vaksinës kundër COVID-19

3.1. Qasja në informacion dhe hezitimi

Faza primare e mbledhjes së të dhënave rezultoi në përfundimin se dezinformatat rreth vaksinave të COVID-19 që qarkullonin në mediat sociale kishin një ndikim të rëndësishëm në komunitetin rom,

ashkali dhe egjiptian. Kanalet kryesore të informacionit që arrinte te komunitetet ishin mediat sociale, të ndjekura nga televizioni. Midis anëtarëve të komunitetit, 30% e të anketuarve pohuan se kishin marrë informacione të ndryshme dhe konfuze. Një deklaratë të ngjashme dhanë edhe ata që kishin marrë vaksinën, pasi konfuzioni dhe shqetësimet e tyre për efektet negative të vaksinës mbetën.

Për më tepër, hezitimi për vaksinim në komunitete buronte nga lloje të ndryshme të keqinformimit në lidhje me efektet anësore të vaksinave, duke përfshirë shqetësimin se vakcina përmban një mikroçip, se mund të shkaktojë sterilitet (arsyeja për shkallën më të ulët të vaksinimit në 20 -30 grupmosha) etj. Për shembull, ka pasur raste kur prindërit kanë marrë vaksinën, por kanë penguar fëmijët e tyre 20-30 vjeç që ta bëjnë këtë. Në disa lagje të komunitetit, keqinformimi më radikal në lidhje me efektet anësore ishte se njerëzit e vaksinuar do të vdisnin gjashtë muaj deri në dy vjet pas marrjes së tij. Përveç kësaj, disa anëtarë të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian fillimisht kishin hezituar rreth vaksinimit, por pasi u bë një kërkesë e detyrueshme për punë ose për të hyrë në institucione të ndryshme publike (fakultete, qendra të mirëqenies sociale, etj.), ata vendosën të vaksinohen.

Këto gjetje mbështesin pohimin se qasja në informacion rezultoi të ishte një nga faktorët më të rëndësishëm për marrjen e vendimeve për vaksinimin. Për fat të mirë, të dhënat e mbledhura përmes metodave parësore të mbledhjes së të dhënave tregojnë se 50% e të anketuarve do të dëshironin që mjekët ose profesionistë të tjerë të besueshëm të jepnin informacion rreth vaksinës në lagje, në televizion ose në platforma të ndryshme online. Për më tepër, provat anekdotike sugjerojnë se kur ata patën mundësinë të diskutonin procesin me një mjek, i cili shpjegoi për vaksinën dhe përfitimet e saj, pati një rritje të besimit si ndaj vaksinës ashtu edhe ndaj vaksinimit. Bazuar në të dhënat cilësore të ofruara gjatë diskutimeve në komunitet, mund të vërehet se organizimi i vizitave nga mjekët në lagje, regjistrimet kolektive dhe dhënia e informacionit, rekomandohet shumë nga të anketuarit, të cilët besojnë se në këtë mënyrë normat e vaksinimit në komunitetet janë shtuar ose rritur. Për shembull, të anketuarit nga Gjakova/Đakovica pohuan se vizitat e shpeshta të vullnetarëve nga OJQ-ja e angazhuar përmes projektit të UNICEF-it bënë ndryshim dhe rezultuan në një përqindje më të lartë të vaksinimit. Prizreni është një shembull tjetër i kësaj, me një program radio lokal në gjuhën rome që ofron diskutime me të ftuar të ndryshëm si mjekë, zyrtarë të pushtetit lokal, udhëheqës me ndikim të komunitetit rom, etj., të cilët dhanë informacione për virusin COVID-19, vaksinën dhe rëndësinë të vaksinimit. Megjithatë, edhe pse vullnetarët e projektit të UNICEF-it përmes OJQ-së lokale ishin të angazhuar edhe në Fushë Kosovë/Kosovo Polje, rezultati nuk ishte i njëjtë pasi kjo komunë kishte shkallën më të ulët të vaksinimit. Të anketuarit pohuan se nuk kishin informacion të mjaftueshëm dhe se ishin të shqetësuar për efektet anësore. Shumica e tyre sugjeruan vizitat nga mjekët në lagje dhe regjistrimin kolektiv si mënyrë për ta tejkaluar këtë.¹⁴

3.2 Qasja në vaksinim

Të dhënat e mbledhura përmes fokus grupeve tregojnë se ishte e vështirë për të moshuarit, si dhe për personat pa telefon t telefon të mençur dhe adresë emaili, të regjistroheshin në platformën E-Kosova për vaksinën. Përveç kësaj, pothuajse 50% e të anketuarve të vaksinuar pohuan se ishin regjistruar me ndihmën e të tjerëve dhe kolektivisht, qoftë përmes ekipeve mobile, listat e mbledhura nga një aktivist lokal në lagje, ose përmes ndërhyrjes së partive politike të romëve, ashkalive dhe egjiptianëve. Këto të dhëna tregojnë se qasja në regjistrim, dhe si rezultat qasja në vaksinim, nuk ishte në nivelin e dëshiruar për shkak të qasjes të kufizuar në regjistrimin online.

Për më tepër, distanca fizike e komuniteteve dhe qendrave të vaksinimit paraqiste një tjetër pengesë në aksesin ndaj vaksinimit, të paktën në mesin e personave që kishin vështirësi në lëvizje dhe që nuk mund të përballonin transportin. Ky kufizim është zbutur nga ekipet mobile mjekësore në lagje ose përmes qendrave mjekësore familjare. Kjo vlen edhe për qendrat e vaksinimit në komunat si Graçanica, Obiliq dhe Mitrovica Jugore, ku qendrat mjekësore kanë ofruar vaksina nga Serbia .

¹⁴ Kjo është dëshmi anekdotike e marrë përmes fokus grupeve, nuk u mbledhën të dhëna sasiore për rritjen e mundshme të vaksinimeve për shkak të këtyre veprimeve.

3.3 Pengesat

Të dhënat nga të anketuarit tregojnë se barrierat kryesore për t'u vaksinuar ishin regjistrimi në platformën E-Kosova dhe varësia nga organizatat për çështjet e kujdesit shëndetësor. Edhe pse jo shumë të anketuar kanë përmendur platformën E-Kosova si pengesë, pothuajse gjysma e të anketuarve kanë pohuar se janë regjistruar me ndihmën e një organizate kolektive, përmes listave të thjeshta, ose thjesht duke shkuar në qendrën mjekësore (këto ishin rastet kur romët, Komuniteti ashkali dhe egjiptian u vaksinuan përmes sistemit shëndetësor serb).

Pengesa tjetër ishte mbështetja e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian në organizatat ndërkombëtare dhe vendore në lidhje me kujdesin shëndetësor, si vaksinimi i fëmijëve, kontrollet mjekësore si mamografia, etj. Fakti që këto projekte janë ende në vazhdim dhe të nevojshme, së bashku me përgjigjet si "askush nuk erdhi në shtëpinë time për vaksinimin", tregojnë se komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian duhet të trajtohen ndryshe në mënyrë që t'u ofrohen mundësi të barabarta në krijimin e një vije fillestare që mund të kapërcejë pengesat. Intervistat dhe diskutimet në fokus grupet treguan se shumica e komuniteteve romë u vaksinuan pasi u zbatua një lloj fushate në komunat e tyre përkatëse. Këto fushata u kryen nga organizata që zakonisht punojnë me komunitetin rom, aktivistë që janë liderë të komunitetit rom ose parti politike.

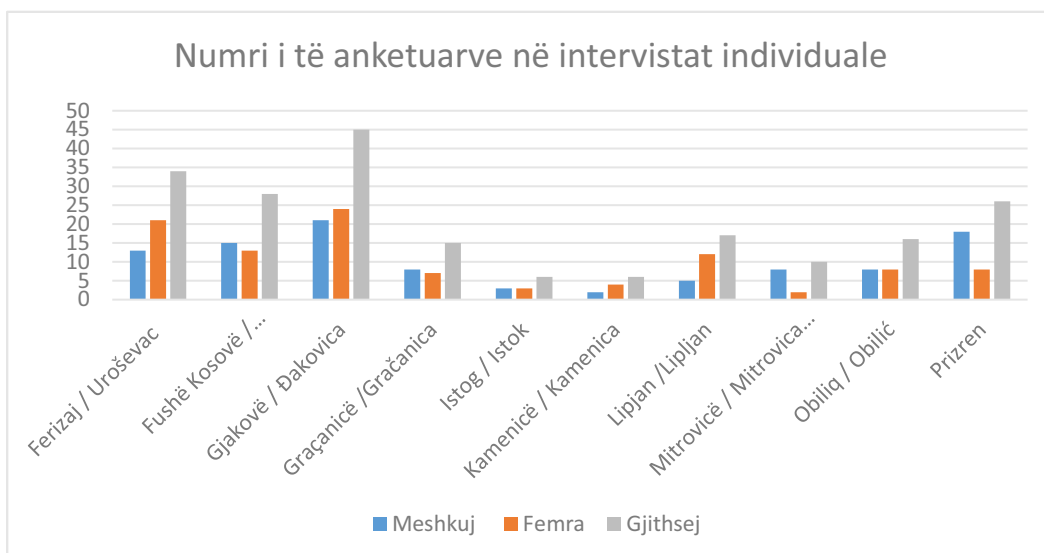
Për më tepër, UNICEF-i e zgjati projektin e tij të imunizimit ndaj vaksinave kundër COVID-19 deri në nëntor 2021, më pas ai u zgjat deri në qershor 2022 duke ofruar kështu mundësinë për të pavaksinuarit në komunitet që të marrin vaksinimin e tyre.

4. Gjetjet

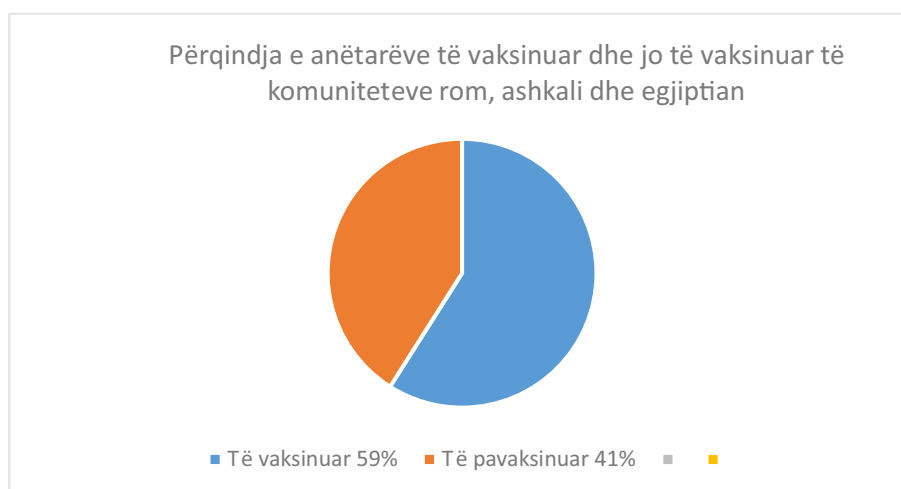
Ky vlerësim i nivelit të vaksinimit kundër COVID-19 në komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian është kryer kryesisht përmes mbledhjes së të dhënave parësore që përfshinë 276 anëtarë të komuniteteve romë, ashkali dhe egjiptianë në dhjetë (10) komunat që janë përfituese të Programit ROMACTED II. Nga 276 të anketuar, 203 janë intervistuar individualisht, ndërsa 73 të tjerët përmes fokus grupeve. Gjetjet e mëposhtme janë dhënë si për të dhënat e marra përmes intervistave individuale dhe intervistave në fokus grupe, ashtu edhe për të dhënat e marra në secilën komunë.

4.1 Gjetjet nga intervistat individuale

Nga 203 pjesëtarë të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian që morën pjesë në këtë vlerësim përmes intervistave individuale, 101 ishin burra dhe 102 ishin gra.

Shkalla e vaksinimit në komunitetet e përfshira në këtë vlerësim tregojnë se 59% e të anketuarve janë vaksinuar, ku pothuajse 90% e tyre e kanë marrë vaksinën në periudhën shtator-tetor 2021. Për këtë duket se ka arsye të ndryshme. Supozimi është se, gjatë valës së parë COVID-19 në maj 2020, jo shumë anëtarë të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian u infektuan, dhe kështu ata nuk e gjetën vaksinimin si prioritet. Megjithatë, gjatë valës së dytë (korrik-gusht 2021), shkalla e infeksionit në këto komunitete u rrit, gjë që ndoshta i shtyu njerëzit të vaksinoheshin. Për më tepër, të dhënat tregojnë se një qasje proaktive nga mjekët, vullnetarët dhe palët e tjera të përfshira që iu drejtuan komuniteteve për vaksinimin ndikoi që anëtarët e komunitetit të ndryshonin mendje dhe të vaksinoheshin.

Të dhënat e mbledhura sugjerojnë se nuk ka ndonjë ndryshim domethënës në shkallën e vaksinimit të anëtarëve të komunitetit në bazë të gjinisë: 53% meshkuj dhe 47% femra.

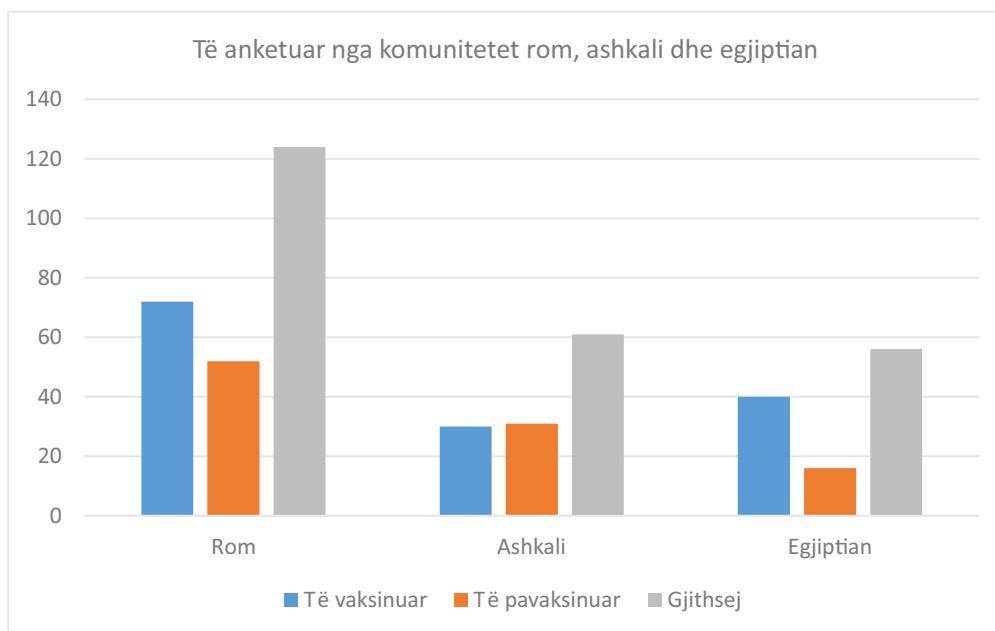
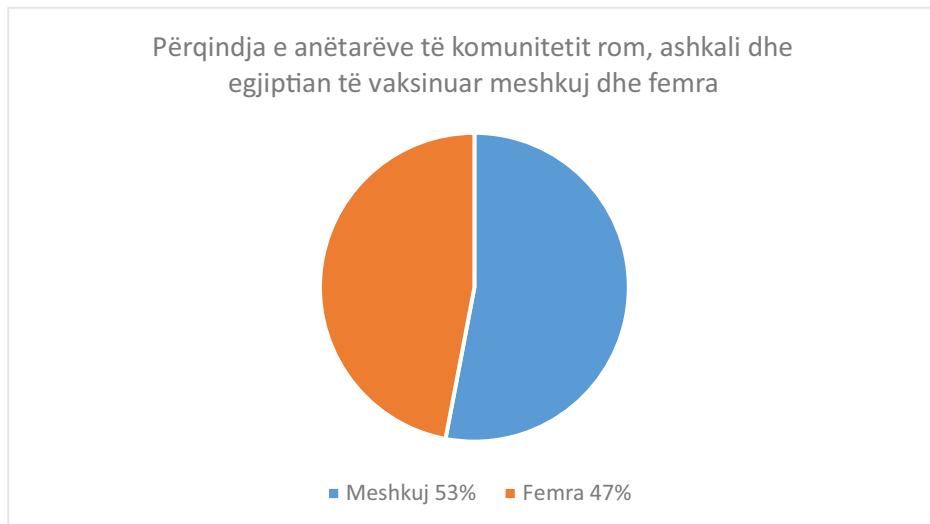
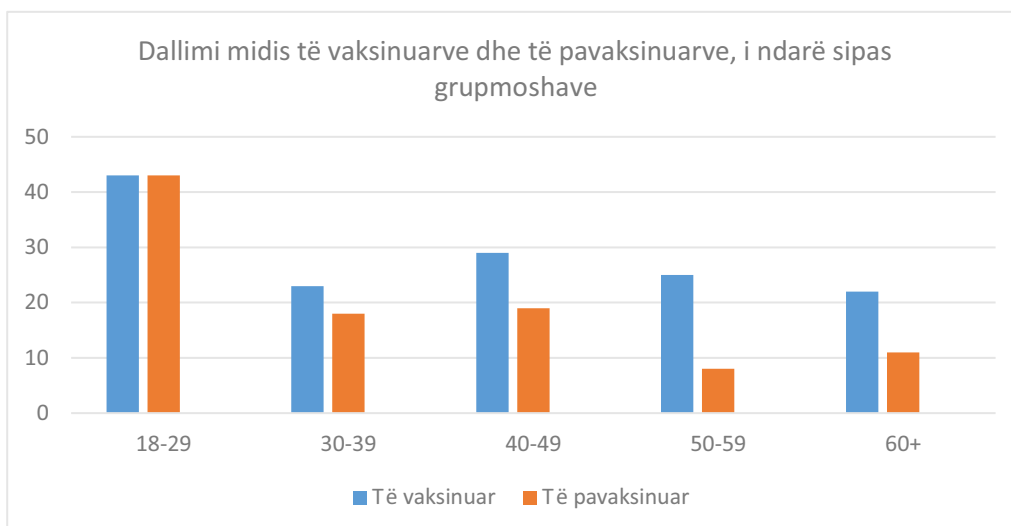

Tabela e mësipërme tregon se 51% e të anketuarve ishin nga komuniteti rom, 25% nga komuniteti ashkali dhe 23% nga komuniteti egjiptian.

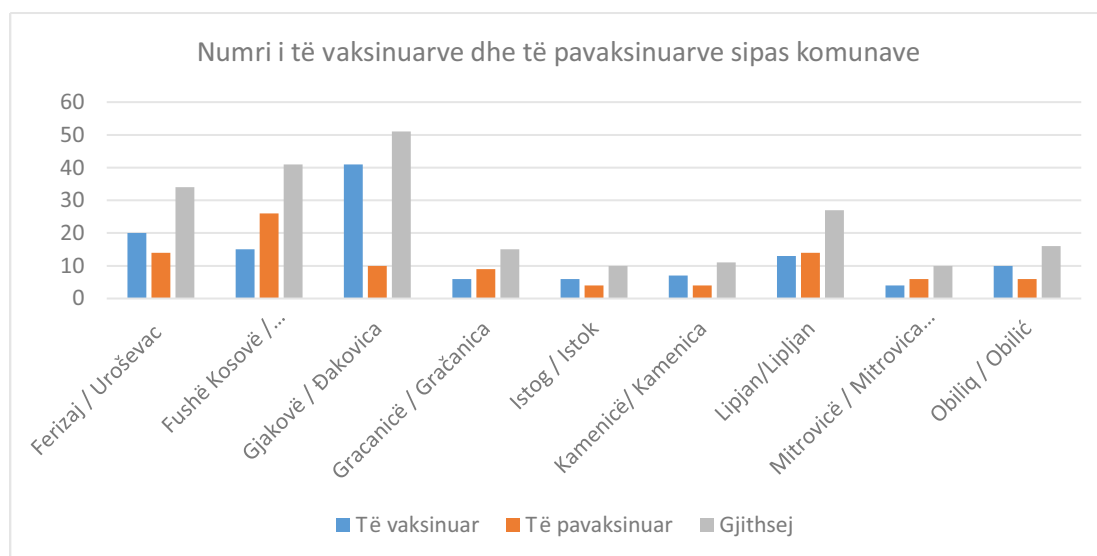
Raporti ndërmjet të vaksinuarve dhe të pavaksinuarve është pothuajse i njëjtë në mesin e komunitetit ashkali; në komunitetin egjiptian diferenca është e dukshme me 72% të vaksinuar kundrejt 28% të pavaksinuar; dhe komuniteti rom kishte 58% të vaksinuar dhe 42% të pavaksinuar.

Analiza e bazuar në moshë tregon se gjysma e të anketuarve dëshironin të vaksinoheshin për shkak të qasjes së lirë të publikut në skemën e vaksinimit, ndërsa gjysma tjetër ishte shumë e shqetësuar me keqinformimin se vakina përmbante një mikroçip, shkaktonte infertilitet ose do të vriste marrësin brenda gjashtë muajve deri në dy vjet pas vaksinimit.

Shkalla e vaksinimit rritej me moshën. Për shembull, në grupmoshën 50-59 vjeç, shkalla e vaksinimit është shumë e lartë. Norma të ngjashme të larta të vaksinimit u gjetën edhe tek popullata me kushte të tjera mjekësore, gjë që mund të jetë gjithashtu një arsye shtesë për shkallë më të lartë të vaksinimit tek popullata e moshuar në krahasim me grupmoshën 18-29 vjeç.

Dallimi në bazë të komunave është si më poshtë:

Nga tabela mund të vërehet se, nga 10 komunat e vlerësuara, Prizreni dhe Gjakova kanë shkallën më të lartë të popullatës së vaksinuar rrome, ashkali dhe egjiptiane: Prizreni me 77% dhe Gjakova me 80%. Ferizaj, Obiliq, Kamenica dhe Istogu gjithashtu kanë përqindje të lartë të të vaksinuarve në krahasim me popullatën e pavaksinuar: Ferizaj me 59%, Obiliq me 63%, Kamenica me 64% dhe

Istogu me 60%. Fushë Kosova ka shkallën më të ulët të popullatës së vaksinuar romë, ashkali dhe egjiptian (vetëm 37%), e ndjekur nga Mitrovica Jugore dhe Graçanica me 40% secila dhe Lipjani me 48%.

Si përfundim, të dhënat tregojnë se niveli i arsimimit të të anketuarve nuk ka pasur ndonjë ndryshim në shkallën e vaksinimit.

4.2 Gjetjet nga fokus grupet

Fokus grupet rezultuan të jenë një metodë shumë efektive për mbledhjen e të dhënave në kontekstin e këtij vlerësimi. Përveç vërtetimit të të dhënave të nxjerra nga intervistat individuale, ata dhanë edhe të dhëna cilësore të detajuara për shqetësimet dhe hezitimet në lidhje me vaksinimin, si dhe informacion të detajuar për iniciativat kolektive në lidhje me vaksinimet e kryera nga OJQ-të apo partitë politike. Të dhënat e mbledhura përmes fokus grupeve janë ndarë sipas komunës.

4.3 Pikat kryesore në secilën komunë

4.3.1 Ferizaj/Uroševac

individuale dhe tetë në diskutimin në fokus grup. Nga ky numër, 43% ishin të pa vaksinuar, 71% e të cilëve ishin gra. Gjithashtu, 40% e të pavaksinuarve ishin nën 30 vjeç. Arsyeja kryesore e hezitimit për vaksinimin ishte keqinformimi se vakcina nuk ishte e sigurt dhe shkaktonte sterilitet, kryesisht këtë të fundit. Edhe në rastet kur prindërit ishin vaksinuar, ata hezito nin t'i inkurajonin fëmijët e tyre për ta bërë këtë për shkak të keqinformimit të përhapur në rrjetet sociale për sterilitet. Nga numri i përgjithshëm i të anketuarve të vaksinuar, 70% e të vaksinuarve e kanë bërë këtë për të mbrojtur veten dhe të tjerët nga virusi, ndërsa 30% kanë deklaruar se e kanë pasur vaksinën për shkak se është një kërkesë në vendin e punës, fakultet, drejtimin e automjeteve, shkollë, apo restorante/tregje .

Megjithëse 71% e të anketuarve pretenduan se kishin informacion të mjaftueshëm për virusin dhe vaksinën, shqetësimet kryesore ishin të ndryshme dhe konfuze. Siç u përmend në fokus grupin dhe trekëndëshi me intervistat, puna e OJQ-ve në sjelljen e mjekëve në lagje dhe dhënien e ndihmës me regjistrimin përmes listave të thjeshta dëshmoi se ka rritur numrin e personave të vaksinuar¹⁵. Kjo është e rëndësishme pasi një nga pengesat kryesore të përmendura ishte vështirësia për të caktuar një takim individual përmes E-Kosova duke qenë se shumë njerëz nuk kishin adresë emaili dhe telefon të mençur.

4.3.2 Fushe Kosove/Kosovo Polje

Në Komunën e Fushë Kosovës, gjithsej 41 të anketuar kanë marrë pjesë në vlerësim, 28 përmes intervistave individuale dhe 13 në një fokus grup. Burimet e informacionit të marrë për vaksinën nga të anketuarit ndryshonin, duke filluar nga televizioni, mediat sociale, familja/miqtë, etj. OJQ-ja Balkan Sunflowers Kosova duket se ka luajtur një rol të rëndësishëm në informimin e anëtarëve të komunitetit përmes qendrave të saj mësimore të vendosura në lagje: tre të anketuarve deklaruan atë si burim informacioni. Diskutimet përfshinin gra dhe burra. Çuditërisht, numri i të anketuarve të vaksinuar ishte i ulët në krahasim me komunat e tjera siç u përmend më parë. Vetëm një i anketuar e konsideroi të lehtë regjistrimin përmes platformës online E-Kosova, ndërsa të tjerët deklaruan se regjistrimi është dashur të bëhet derë më derë nëpër lagje, se duhet organizuar trajnime për t'i mësuar njerëzit se si të regjistrohen dhe se njësitë lëvizëse të vaksinimit duhet të vendosen në komunitete për të lehtësuar procesin e vaksinimit.

4.3.3 Gjakovë/Đakovica

Në komunën e Gjakovës, gjithsej kanë marrë pjesë në vlerësim 51 të anketuar, 45 prej tyre përmes intervistave individuale dhe gjashtë në një fokus grup. Për dallim nga komunat tjera, 80% e të anketuarve nga kjo komunë ishin të vaksinuar.

Burimet e informacionit të marrë për vaksinën nga të anketuarit ndryshonin, duke filluar nga televizioni, mediat sociale, familja/miqtë dhe institucionet mjekësore, me gjashtë të anketuar që morën informacion edhe nga OJQ të ndryshme lokale. Gjatë diskutimeve me fokus grupin, rezultoi se kishte pasur vizita të rregullta në lagjet e komunitetit në Gjakovë për të ofruar informacione dhe pajisje, si dhe për të kryer një vlerësim të situatës në lidhje me vaksinimin dhe mbrojtjen kundër COVID-19 në mesin e anëtarëve të komunitetit.

Nga 51 të anketuar, vetëm 11 shprehën shqetësimet e tyre për efektet anësore të mundshme të shkaktuara nga vaksina, vetëm gjashtë besonin se vaksina ishte e pasigurt dhe vetëm dy mendonin se virusi COVID-19 nuk ishte i rrezikshëm. Vetëm pesë të anketuar konsideruan se regjistrimi për vaksinën përmes platformës online E-Kosova ishte i lehtë, ndërsa përgjigjet e tjera ishin të ndryshme dhe përfshinin rekomandime që regjistrimi të bëhej shtëpi më derë në lagje, se duhet organizuar trajnime për t'i mësuar njerëzit se si të regjistrohen, dhe se vendosja e njësive të lëvizëse të vaksinimit do të lehtësonte procesin e vaksinimit.

¹⁵ Siç u përmend më lart, këto janë të dhëna cilësore anekdotike. Gjatë këtij vlerësimi nuk u mblodhën të dhëna sasiore për rritjen faktike të vaksinimeve për arsytet e mësipërme.

4.3.4 Graçanicë/Gračanica

Komuna e Graçanicës ka përfshirë 20 të anketuar: 15 përmes intervistave individuale dhe pesë në një fokus grup. Vetëm 30% e të anketuarve ishin të vaksinuar. Hezimi kryesor në Graçanicë bazohej në besimin se vakcina përmbante një mikroçip. 60% e të anketuarve të vaksinuar deklaruan se kishin bërë vaksinën pasi u kërkohet që të shkonin në punë ose të hynin në dyqane, ndërsa 40% thanë se ishin vaksinuar për arsye shëndetësore.

4.3.5 Istog/Istok

Në komunën e Istogut, gjithsej 10 të anketuar kanë marrë pjesë në vlerësim (gjashtë përmes intervistave individuale dhe katër në fokus grup). Përveç mjeteve të tjera të informacionit si mediat sociale, familja/miqetë, të gjithë të anketuarit deklaruan se televizioni ishte një burim i besueshëm informacioni mbi vaksinat kundër COVID-19. 60% e të anketuarve ishin të vaksinuar. Për sa i përket arsyeve të marrjes së vaksinës, 30% deklaruan efektivitetin e vaksinës në drejtim të mbrojtjes kundër COVID-19, ndërsa 20% shprehën një pikëpamje më të përgjithshme, duke shpjeguar se e morën atë pasi ishte e mirë për shëndetin e tyre. Për dallim nga Kamenica, vetëm tre të anketuar deklaruan se platforma online E-Kosova ishte e lehtë për t'u përdorur, ndërsa dy të anketuar rekomanduan rregullimin e njësive mobile të vaksinimit që të vendosen në komunitete. Rekomandimi i një të anketuari tjetër ishte të anulohet caktimi i takimeve në internet dhe në vend të kësaj t'i lejonte të gjithë të merrnin vaksinën pa asnjë formalitet.

4.3.6 Kamenicë/Kamenica

11 të anketuar kanë marrë pjesë në vlerësim në Komunën e Kamenicës, gjashtë përmes intervistave individuale dhe pesë në një fokus grup. Shtatë nga 11 të anketuar ishin vaksinuar. Vlen të theksohet se tre persona të vaksinuar e kanë marrë vaksinën e tyre në Serbi, e cila, sipas diskutimeve të fokus grupeve, ishte më pak formaliste në krahasim me procesin në Kosovë. Sipas të anketuarve, Serbia nxiti vaksinimin duke i shpërblyer të vaksinuarit me një shumë simbolike parash në këmbim. Arsyet pse të anketuarit vendosën të vaksinohen ndryshonin nga personi në person dhe, në përgjithësi, ata konsideronin se vakcina mbronte kundër COVID-19 dhe ishte efikase në luftimin e simptomave. Shqetësimet e shprehura nga të anketuarit për vaksinat gjithashtu ndryshonin, ku 30% shqetësoheshin më shumë për efektet anësore dhe 30% për mungesën e informacionit. Vetëm katër të anketuar besojnë se procesi i regjistrimit për marrjen e vaksinës përmes platformës online E-Kosova ishte i lehtë.

4.3.7 Lipjan/Lipljan

Në komunën e Lipjanit, 27 të anketuar kanë marrë pjesë në vlerësim, 17 përmes intervistave individuale dhe 10 në fokus grup. Në fokus grup morën pjesë vetëm meshkuj. Përveç mjeteve të tjera të informacionit si mediat sociale, familja/miqetë, 10 pjesëmarrës deklaruan televizionin si një burim të besueshëm nga ku morën informacion mbi vaksinat kundër COVID-19. Nga 27 të anketuar, vetëm 13 u konfirmuan se ishin të vaksinuar. Regjistrimi për marrjen e vaksinës përmes platformës online E-Kosova është konsideruar të jetë i lehtë vetëm për dy të anketuar, ndërsa tre prej tyre kanë rekomanduar organizimin e njësive mobile të vaksinimit nëpër lagje. Tre të tjerë shprehën nevojën për ndihmë me regjistrimin online nëpërmjet anëtarëve të rinj të komunitetit që ndihmojnë të tjerët.

4.3.8 Mitrovicë/Mitrovica South

Në komunën e Mitrovicës së Jugut, në vlerësim morën pjesë 24 të anketuar (10 intervista individuale dhe 14 në fokus grupe), 46% e të cilëve ishin të vaksinuar. 80% e të anketuarve pohuan se nuk kishin informacion të mjaftueshëm për virusin dhe vaksinën. Si në komunat tjera, edhe në Mitrovicën Jugore, njerëzit filluan të vaksinohen rreth shtatorit të vitit 2021. Kur u pyetën për arsyen, ata u përgjigjën se numri i infeksioneve dhe shkalla e vdekjeve po rritet. Arsyet e tjera për marrjen e vaksinës përfshinin kërkesën për t'u vaksinuar për të hyrë në Qendrën e Mirëqenies Sociale, faktin që drejtuesi i komunitetit ishte vaksinuar në mënyrë që njerëzit në komunitet të fitonin besim në proces dhe për shkak se vaksinimi ishte organizuar kolektivisht, gjë që e bëri atë më të qasshëm. Gjithashtu duhet theksuar se gjatë intervistave, shumë romë, ashkali dhe egjiptianë kërkuan që të regjistrohen për vaksinën, gjë që konfirmoi një ndërgjegjësim të shtuar të qytetarëve në këtë komunë për nevojën për t'u vaksinuar. Hezitimi kryesor për të mos u vaksinuar ishte frika e vdekjes brenda gjashtë muajve nga kjo. Të gjithë të anketuarit pohuan se nuk kanë hasur në vështirësi për t'ju qasur vaksinimit pasi ishte organizuar përmes OJQ-ve dhe aktivistëve.

4.3.9 Obiliq/Obilić

Në këtë komunë, 16 të anketuar kanë marrë pjesë në intervistat individuale dhe katër në fokus grup. Nga 20 të anketuar, 60% ishin të vaksinuar. Të anketuarit e pavaksinuar besonin se nuk do të prekeshin nga virusi, sepse mbanin higjienë të mirë, ishin përgjithësisht në gjendje të mirë ose ishin të përkatësisë etnike romë, ashkali apo egjiptiane. Gjysma e të anketuarve menduan se nuk kishte nevojë për përmirësime kur ishte fjala për procesin e vaksinimit. Të gjithë të anketuarit e vaksinuar e kanë marrë vaksinën në qendrën mjekësore në Obiliq dhe kanë deklaruar se procesi ka qenë i lehtë pasi nuk ka pasur nevojë të regjistrohet dhe të caktohet termin. Kur u pyetën për arsyet pse u vaksinuan, 40% u përgjigjën se të gjithë po e bënin vaksinën, kështu që edhe ata ndoqën rrjedhën, ndërsa 20% pohuan se u vaksinuan për të mbrojtur veten dhe të tjerët. Hezitimi për marrjen e vaksinës bazohej në dezinformata për sterilitetin, mikroçipet dhe vdekjen.

4.3.10 Prizren

Edhe pse fillimisht 40 persona duhej të përfshiheshin në vlerësim në Komunën e Prizrenit, vetëm 30 pranuan të merrnin pjesë në fund (26 përmes intervistave individuale dhe katër në një fokus grup). Ata që hezitonin të merrnin pjesë besonin se një parti politike ishte disi e përfshirë në intervista, me të cilat ata nuk donin të merreshin. Vetëm 20% e të anketuarve nuk ishin të vaksinuar, me arsyet kryesore se nuk ishte as e sigurt dhe as e detyrueshme. 80% e të anketuarve që ishin vaksinuar deklaruan se ishin të informuar mirë për vaksinën - kjo mund të jetë për faktin se radiostacioni lokal Romano Avazo kishte mjekë, zyrtarë nga Departamenti i Shëndetësisë dhe psikologë si të ftuar në emisionet radiofonike që flisnin për virusin dhe vaksinën.

5. Përfundimet dhe rekomandime

5.1 Përfundimet

Përfundimet e mëposhtme mund të nxirren bazuar në të dhënat e mbledhura dhe të paraqitura në këtë raport:

- Planet e vaksinimit të përgatitura nga institucionet qendrore dhe lokale nuk kanë marrë parasysh masat dhe planet e veçanta se si të arrihet dhe ofrohet qasje në vaksinime për grupet e cënueshme si romët, ashkallitë dhe egjiptianët.;
- Ndërgjegjësimi për rëndësinë e vaksinimit kundër COVID-19 në mesin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian u rrit vetëm gjatë valës së dytë COVID-19 (korrik-gusht 2021) kur numri i infeksioneve dhe shkalla e vdekjeve rriti eksponencialitetin brenda komunitetit;
- Mungesa e qasjes në pajisjet elektronike dhe vështirësia në qasjen në platformën e regjistrimit E-Kosova krijoi një varësi në mesin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian nga ndihma e OJQ-ve, partive politike të komunitetit, vullnetarëve të komunitetit, etj.;
- Keqinformimi për vaksinën kundër COVID-19 në komunitet ishte i përhapur dhe kryesisht i nxjerrë nga mediat sociale. Megjithatë, shembujt e fushatave të personalizuar të shtrira në lagjet komunale ngushtuan hendekun në dezinformimin dhe lehtësuan barrierat dhe aksesin në vaksinim;
- Platformat e regjistrimit online për vaksinim paraqesin një pengesë për komunitetin rom, ashkali dhe egjiptian, veçanërisht për ata që nuk dinin të lexonin dhe shkruanin dhe ata për të cilët platforma E-Kosova nuk ishte e përshtatshme për përdoruesit.;
- Niveli gjinor dhe arsimor nuk ka pasur asnjë ndryshim në vendimin për t'u vaksinuar ose jo, dhe në normat e vaksinimit në komunitet;
- Lëvizshmëria dhe qasja në vendet e vaksinimit ishte e vështirë, veçanërisht për lagjet më të largëta që ishin më larg vendeve të vaksinimit, si dhe për të moshuarit, personat me aftësi të kufizuara dhe personat që vuanin nga sëmundjet.

5.2 Rekomandimet

Raporti mbi vlerësimin e nivelit të vaksinimit kundër COVID-19 në mesin e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian: qasja, informacioni, hezitimet dhe pengesat, parashtron rekomandimet e mëposhtme:

- Duke pasur parasysh se romët, ashkalitë dhe egjiptianët janë qytetarë të Kosovës dhe përbëjnë një përqindje të popullsisë së Kosovës, situatat pandemike kërkojnë një qasje të barazisë të bazuar në të drejtat e njeriut ndaj këtyre komuniteteve të cënueshme. Të dhënat e mbledhura përmes këtij vlerësimi sugjerojnë se komunitetet rom, ashkali dhe egjiptian kanë nevojë për një qasje specifike në trajtimin e vaksinimit. Duke u thënë kështu, ndërsa të moshuarit, personat me aftësi të kufizuara ose personat me sëmundje kronike konsideroheshin me kujdes të veçantë, kishte pak ose aspak përpjekje nga institucionet qendrore dhe lokale për të përshtatur veprimet dhe/ose politikat e tyre ndaj romëve, ashkalive dhe egjiptianëve;
- Veprimet dhe fushatat e përshtatura dhe të bazuara në komunitet me pjesëmarrjen e anëtarëve të komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian duhet të merren parasysh nga institucionet shëndetësore lokale dhe qendrore kur në të ardhmen të përgatiten politika të tilla si planet e veprimit për çrrënjosjen e virusit COVID-19. Ky rekomandim erdhi nga të anketuarit e komunitetit gjatë intervistave dhe grupeve të fokusit, dhe u konfirmua gjithashtu nga rritja e shkallës së vaksinimit midis anëtarëve të komunitetit pas veprimeve me bazë në komunitet të organizuara nga OJQ-të, vullnetarët, aktivistët dhe udhëheqësit me ndikim të komunitetit;
- Sesionet e shkëmbimit të informacionit në komunitet duhet të organizohen dhe mbahen në lagjet me romët, ashkalitë dhe egjiptianët kur shfaqen situata të tilla krizash shëndetësore në vend. Informacioni i dhënë nga mjekët dhe profesionistët e tjerë shëndetësorë është thelbësor për marrjen e një vendimi të informuar në lidhje me shëndetin e individit dhe komunitetit midis grupeve të cënueshme. Megjithëse një numër i konsiderueshëm i të anketuarve pretenduan se fillimisht ishin hezitues ndaj vaksinimit, ata u autorizuan të merrnin një vendim pozitiv pas një diskutimi me një mjek ose një profesionist shëndetësor;
- Vende lëvizëse të përkohshme të vaksinimit duhet të krijohen në lagjet e komunitetit rom, ashkali dhe egjiptian me një plan për shtrirjen, shkëmbimin e informacionit të komunitetit dhe ngritjen e vetëdijes për çështjet e lidhura me pandeminë dhe vaksinimin. Këto vende të vaksinimit mund të ofrojnë informacion përkatës dhe të besueshëm në lidhje me vaksinën dhe vaksinimin, si dhe të ofrojnë regjistrim në vend;
- Përfshirja e partive politike të komunitetit në procesin e vaksinimit duhet të kufizohet në masën kur roli i tyre nuk e dëmton punën e profesionistëve shëndetësorë dhe nuk i jep një konotacion politik vaksinimit që është një çështje humanitare. Ndërsa mund të ketë bërë një ndryshim në disa raste, imunizimi duhet të mbetet në duart e profesionistëve shëndetësorë për të shmangur çdo keqkuptim në lidhje me çështjet shëndetësore, dhe gjithashtu për të shmangur përdorimin e anëtarëve të komunitetit për përfitime politike gjatë pandemisë.

Shtojcat

Shtojca 1 – Intervistat me pjesëtarët e komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian

Nr	Data	Komuna	Nr i intervistave
1	09.10.2021	Ferizaj/Uroševac	34
2	26.10.2021	Fushë Kosovë/Kosovo Polje	28
3	30.10.2021	Gjakovë/Đakovica	45
4	18.10.2021	Gračanicë/Gračanica	15
5	23.10.2021	Istog/Istok	6
6	16.10.2021	Kamenicë/Kamenica	6
7	27.10.2021	Lipjan/Lipljan	17
8	10.10.2021	Mitrovicë/Mitrovica South	10
9	20.10.2021	Obiliq/Obilić	16
10	23.10.2021	Prizren	26
	Gjithsej		203

Shtojca 2 - Fokus grupe me anëtarë të komuniteteve rom, ashkali dhe egjiptian

Nr	Data	Komuna	Nr i pjesëmarrësve në fokus grup
1	04.10.2021	Ferizaj/Uroševac	8
2	26.10.2021	Fushë Kosovë/Kosovo Polje	13
3	30.10.2021	Gjakovë/Đakovica	6
4	19.10.2021	Gračanicë/Gračanica	5
5	23.10.2021	Istog/Istok	4
6	29.10.2021	Kamenicë/Kamenica	5
7	27.10.2021	Lipjan/Lipljan	10
08	08.10.2021	Mitrovicë/Mitrovica South	14
9	21.10.2021	Obiliq/Obilić	4
10	22.10.2021	Prizren	4
	Gjithsej		73

Shtojca 3 - Komunitat që morën pjesë në vlerësim

Nr	Komuna
1	Ferizaj/Uroševac
2	Fushë Kosovë/Kosovo Polje
3	Gjakovë/Đakovica
4	Gračanicë/Gračanica
5	Istog/Istok
6	Kamenicë/Kamenica
7	Lipjan/Lipljan
8	Mitrovicë/Mitrovica South
9	Obiliq/Obilić
10	Prizren

Pyetësor në lidhje me situatën e krijuar nga COVID-19, vaksinimi dhe informimi

Kodi i anketës _____

Emri dhe mbiemri i të anketuarit/ës _____

Numri i telefonit i të anketuarit/ës _____

Co-Funded
by the European Union

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Co-Funded and implemented
by the Council of Europe

PJESA 1: TË DHËNAT SOCIODEMOGRAFIKE

1. Fshati/Qyteti: _____
2. Komuna: _____
3. Moshia: 18-29___ 30-39___ 40-49___ 50-51___ 60+___
4. Gjinia: Mashkull ___ Femër ___
5. Komuniteti: Rom ___ Ashkali ___ Egjiptian ___
6. Shkollimi: Pa shkollë___ Fillor___ I mesëm___ Universitar___
7. Profesioni
 1. Mjekësi & Shëndetësi _____
 2. Arsim _____
 3. Siguri & Mbrojtje _____
 4. Industriale & Prodhuese _____
 5. Ndërtim _____
 6. Menaxhment & Administratë _____
 7. Shërbime _____
 8. Student/e _____
 9. Pensionist/e _____
 10. I/e pa punë _____
8. Sa anëtarë ka familja juaj e ngushtë (jetoni në një shtëpi) _____

PJESA 2: Sëmundjet mjekësore

1. Diabet _____
2. Hipertension _____
3. Çrregullim i frymëmarrjes _____
4. Çrregullim i veshkave _____
5. Sëmundje të zemrës _____
6. Kancer _____
7. Tjera (specifiko) _____

PJESA 3: INFORMIMI

1. Ku informoheni zakonisht për çështje shëndetësore (vaksinim, kontrolle), etj.?

(rrumbullakëso opsionet)

- a. Nga shoqëria/familja
- b. Nga institucionet shëndetësore
- c. Nga institucionet fetare (Hoxha, etj.)
- d. Nga partitë politike ose liderët e komunitetit
- e. Nga Qendrat Mësimore
- f. Nga TV
- g. Në media sociale (Facebook, etj.)
- h. NGO
- i. Tjetër (specifiko) _____

2. A mendoni se jeni informuar mjaftueshëm në lidhje me virusin korona COVID-19?

Po ___ Jo ___

3. A mendoni se jeni informuar mjaftueshëm në lidhje me vaksinimin kundër COVID-19?

Po ___ Jo ___

4. Ku jeni informuar për vaksinim kundër COVID-19? _____

5. Çfarë informata keni marrë në lidhje me vaksinimin dhe vaksinën?

6. Nga kush jeni informuar më së shumti në lidhje me vaksinimin dhe vaksinën?

PJESA 4. PRANIMI PËR VAKSINIM

7. A jeni të vaksinuar? PO ____ JO ____

8. Pse keni vendosur të vaksinoheni? (për respondentët që përgjigjen PO në pyetjen 6)

9. A keni, apo keni pasur ndonjë shqetësim/dyshim në lidhje me vaksinën COVID-19

1. Mungesa e informimit PO

JO

2. Efektet anësore PO

JO

3. Nuk është e sigurt PO

JO

4. Nuk është efektive PO

JO

5. COVID-19 nuk është i rrezikshëm PO

JO

6. Frika nga injektimi PO

JO

7. Në përgjithësi jam kundër vaksinave PO

JO

8. Arsye fetare PO

JO

10. Arsye tjera (specifiko) _____

PJESA 5. ÇASJA NE VAKSINIM

Për ata që janë vaksinuar:

1. Si ka qenë procesi i regjistrimit për termin të vaksinës?
 - a. I lehtë _____
 - b. I komplikuar _____

2. Cilat vështirësi i keni has gjatë regjistrimit për termin?

3. A jeni regjistruar vet apo ju ka ndihmuar dikush?
 - a. Vet _____
 - b. Me ndihmë _____ Kush? _____

4. Përmes cilës pajisje jeni regjistruar për vaksinë?
 - a. Telefon / kompjuter personal _____
 - b. Telefon / kompjuter të dikujt tjetër _____ Kujt? _____
 - c. Tjetër (specifiko) _____

5. A ka qenë vaksinimi individual apo organizim kolektiv?
 - a. Individual _____
 - b. Kolektiv _____
 - i. Kush e ka organizuar:
 - a. Institucioni shëndetësor (cili?) _____
 - b. OJQ _____
 - c. Parti politike _____
 - d. Tjetër (specifiko) _____

PJESA 6. SI DO TË DUHEJ TË ORGANIZOHEJ PROCESI I VAKSINIMIT NË MAHALLA KU JETOJNË KOMUNITETET

Sipas jush si do të duhej të organizohej procesi i

1. Informimit

2. Rritjes së numrit të të vaksinuarve

3. Regjistrimit për vaksinë

ROMA ACTED

*Promoting good governance
and Roma empowerment
at local level*

SQI

Këshilli i Evropës është organizata udhëheqëse e kontinentit për të drejtat e njeriut. Përbëhet nga 47 shtete anëtare, përfshirë të gjithë anëtarët e Bashkimit Evropian. Të gjitha shtetet anëtare të Këshillit të Evropës e kanë nënshkruar Konventën Evropiane për të Drejtat e Njeriut, një traktat i projektuar për të mbrojtur të drejtat e njeriut, demokracinë dhe sundimin e ligjit. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut mbikqyr zbatimin e Konventës në shtetet anëtare.

www.coe.int

Vendet anëtare të Bashkimit Evropian kanë vendosur të bashkojnë njohuritë, burimet dhe fatet e tyre. Bashkarisht, kanë ndërtuar një zonë të stabilitetit, demokracisë dhe zhvillimit të qëndrueshëm krahas ruajtjes së diversitetit kulturor, tolerancës dhe lirive individuale. Bashkimi Evropian angazhohet në ndarjen e arritjeve dhe vlerave me vendet dhe njerëzit përtej kufinjve të vet.

[http:// europa.eu](http://europa.eu)

Co-Funded
by the European Union

EUROPEAN UNION

COUNCIL OF EUROPE

CONSEIL DE L'EUROPE

Co-Funded and implemented
by the Council of Europe